

ادبیات گمروپیه بخیریه

هفته لقی سیاسی ، ادبی و علمی مجموعه در

جلد : ۱

سنه : ۱ ۲۸ محرم ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۱۲ تشرین ثانی ۱۳۳۲ نومرو ۴

سیاسیات

وه نوسك قوللری

بو کون ، دون قیریلان قوللرینک اوضاع مجهوله سنی تعین ایتمکده اک بویوک علمای
حسنی عاجز براقان بو طاشدن قادین ، ابدیت متحجره سیله ، یارینکی تاریخه قارشى بو
کونکی یونانک اک کوزل تمثالی اولاییلیر : وه نوسك قوللرینی زمان قیرمشدی ، آتته نك
قوللارینی ده بو کون وه نیزه لوس قیردی .

ملتک نامنه وطنک علیهنده حرکت ایدن بو اسبق چته و سابق حکومت رئیس ،
(اییسن) ک ، یاخود (ویقونت دو ووگوئه) نك هیچ شبیه سز ماضیدن ، تا یونان
قدیم اعصارندن عصر حاضره خورتلامش بر جازه سیاسیه تلقی ایده جکلری قدر تاریخک
تکرر ایتمش بر عجیه سیدر : آتته جمهوریت قدیمه سند « تیران » لق ایدن [پزیسترات] ده ،
اونک کبی ، ملت نامنه لاقیردی سویلیه رک ظالم اولمشدی ! او زمان ساحل اهالیسی
اعتداله ، داخل عوامی آریستوقراسی یه طرفدار ، داغلیلرده دم موقراتدی ؛ سوزلریله
بونلره رئیس اولان پزیسترات ، اکثریسی کندی علیهنده بولونان بوتون خلکک ،
وه نیزه لوس کبی ، اوتانمهدن وکالتنی ادعا ایدرک مقصدینه نائل اولمشدی ! اوندن صوکره
ملت نامنه ملته تحکم ایتمش ، آدملری واسطه سیله قانونی مقصدینه آلت اوله رق قوللانمشدی .

خوش الحان اون درت حافظ واردی . مؤرخ، محمد رابع زماننده اندرون هایون ارباب هنرینک سلیمان قانونی دورنده کندن فضله اولدیغنی ادعا ایدیور . محمد خلیفه نك ، زمانه عابد اولق اوزره ، ویردیکی شو معلومات ، تاریخ عطایه بر صحیفه دها علاوه ایده بیلیر .

بویوک آطه . ۶ تشرین ثانی ۳۳۲
احمد رفیق

ادبیات ملیه مسئله سی

صوک سنه لرده موجودیت ملیه مزك ادرا کندن دوغان بر جوق جانلی تمایلر و فکرلر آراسنده « ادبیات ملی اولمالیدر » تلقیسی ده طبیعتیه دوغدی .

هریکی چیقان مسلك و فکر کی بونك ده اطرافنده طبیعی مباحثه لر ، مناقشه لر آچیلدی . اولجه ده ، مثلاً اونی آلتی ، یکریمی سنه اول ، طرز قدیم طرفدارلریله ، ادبیات جدید طرفدارلری آراسنده اوزون مناظره لر اولمادی . فقط بو سفر کیلرک ماهیتی بوسبرتون باشقه در .

اونلرک زماننده بر طرف « دده لرك یولنی دکیشدیر میه لم ، عرب و عجم ادبیاتی مشق اتخاذا ایتکده دوام ایدم » دیورلر ، دیگرلری ده : « کمال آنجق غرب ادبیاتنده در . . اونی آدیم ، آدیم تعقیب ایتکدن باشقه قورتولوش یولی یوق » دییه مقابله ایدیورلر و بویله جه ایکی طرفک نقطه نظری آراسنده صریح ، تألیف قبول ایتیز بر فرق بولونیوردی . حالبوکه بز بوسفر اساسده بر فرق کورمیورز . . هرابکی طرف ده ، ادبیاتده ملیت طرفداری . یالکز برقم هر نه دنسه آچیق کوزلیک ایتدی ، کله بی براز زیاده جه کندینه مال ایتدی .

أوت ، ادبیات ملی اولماسین دین یوق . . یالکز « ملیت » کله سنده ، ادبیاتده اصل « ملیت » نه اولق لازم کله جکی نقطه سنده ، اوزلاشامیورلر . . ذاتاً « ملیت » کی « ملی ادبیات » کی پک مجرد و عمومی کله لر ، بر جوق تالی فکرلرک محفظه سیدر . بویله کله لر ی فوللانهرق قونوشانلر ، جوق کره عین شیلردن بحث ایدیورلر و همنه قایلیرلر . . حالبوکه متکلمک بوتون کوردکلرینک ، دوشوندکلرینک ، اوقودقلرینک ، خلاصه بوتون ماضیسنک ، اوپک شخصی مدخراتی خفی بر جریان ایله دماغندن کچیره رک محسسه ، تخیله ، محاکمه سنه او آنده کی روش و خصوصیتنی ویرن کله ، قارشیسنده کنده بوسبوتون باشقه بر سلسله افکار و تمایلات اویاندرر . چونکه عینی کله مک احتواسی مخاطب ایچون بوسبوتون باشقه مکتسبات و معلوماتک ، باشقه بر یاشاییشک و آکلاییشک مولودی در وقارشیلادیر دقلری بوسبوتون باشقه عالمرک آتیکتلرینک براولماسندن احتوالرینک ده بر اولماسنه حکم ایدرک ، بوقدر ساده نقطه لر اوزرنده آکلشاممه لرینه شاشارلر . حالبوکه آکلشامق مشکلاتی ساده بونده ده دکل . . چونکه هر ایکی طرف صوکنه قدر اعتدال و سکون ایله ، ایچنه حقیقت اندیشه سندن غیری بر عامل کیرمه مش بر غیرت و یتله چالیشسه ، عملی بر فائده تأمین ایده جک قدر اولسون آکلشه بیلیرلر . . بویله مناقشه لرك بر قانون قوتیه حکمران بر صفی واردر . مباحثه باشلادیغنی کی موضوع و مقصدی اونوتولور . هرچه باد آباد قارشیسنده کی صوصدیر مق آرزوسندن باشقه برشی قالماز . وسطدن ، حداعتدال دن قدر آیرلایه لم دیسه کز ، یاپاماز سیکز . . بر بعددن آیرلایان انصافیز بر معارض ، سزی اوته کی بعده کوندرر . ذاتاً سکز اونی کشی بر اولوب « ایکی کره ایکی درت ایدر » دییه آدمک قولاغنده باغیروب چاغیرمقده دوام

ایته « خایر ! بش ایدر ، سکز ایدر ، بیک ایدر . فقط درت ایده من ! » دیه فریاد ایتیه جک سیکر جوق آزدر .

صانیرم که، بوتون مناظره لرده کی بومو فقیته سزاک عاملری، صوک ادبیات بحثلرینک ایچنه ده برآز قاریشدی ؛ و بر زمان دها دوام ایتیه سنه سبب اوله جق ...

بو مقاله ده ایکی مسلك اربابنک آیرلدقلری نقطه لری بر آز کلیشی کوزل قارشیلشدیره رق، حقیقتاً ادبیاتده « ملیت » اساسیه تألیفی غیر قابل نقطه لر وارمیدر ؟ بونلری آرامغه چالیشه جغز.. ایکی مسلك اربابنک آیرلدقلری ایلك نقطه وزن ولسان مسئله سیدر .

هجا وزنی بر زماندنبری رواج واقبالده اولق اعتباریه « عروض » وزننه غلبه ایده جک کی کورونیور . مع مافیه رغبت عمومیه هیچ بر زمان پک او قدر شایان اعتماد بر مصداق اولاماز . خلق قبه لره بکزر: مناسب بر نقطه دن یوکسه لمش تک برسی درین عکسلره تکرار ایدر.. البسته لرکی فکر لرده بر اقلیت طرفندن وضع ایدلش و یاشامه لری ایچون هیچ بر ضرورت بولونمایان مودالری واردر . اوت، رغبت عمومیه دائماً اورته یه چیقان شیئک حقیقی بر احتیاج ایله بکلندیکنه دلالت ایده من . هر حالده هجا وزننده کی یاشامق قوتنک درجه سنی دها باشقه واسطه لره مراجعتله تعیینه چالشمق مجبوری واردر . هجایی مدافعه ایدنلرک پک قوتلی بر دلیلی وار که شویله تخیص ایده بیلیرز : « نورکلر عروض وزنیه شعر سویله مه دن اول هجا وزنیه سویلدیلر .. بناءً علیه جائز که بو وزن ، دها قدیم اولق اعتباریه ، لسانک اصل بنیه وطبیعتدن چیقمه ، هیچ دکسه اوکا دها یقین بر شیء اولسون . دوغری . فقط یته قطعی بر حکم ویرمه که کافی دکل .. بر کره بر شیءک طبیعت و ماهیتی نه در ؟ نقطه نظرمی اثبات ایچون دکل ، فقط بوراده اوزون اوزادی یه شرح ایتک امکانشزلغندن دولایی ساده جه ایضاح ایچون ر مثاله مراجعت ایده جکم :

بو کون بنم بر جوق تمایلر ، اعتیادلر ، فکرلر الخ .. دن مرکب معین بر حالم وار .. بو حالی دوغدیغ کوندن بری معروض قالدیغ تأثیرلرک هیئت عمومیه سی تعیین ایتدی . فقط دوغدیغ زمانده بر طاقم قوه ده استعدادلرم ، بر طبیعت ، خلاصه بر حالم واردی که بونی ده اجدادیمک حیاتی تعیین ایدیوردی .. شیمدی بو کونکی موجودیتی ، حالی تعیین ایدن عاملر آره سننده اصل بنلکمی ، اصل طبیعتی بولق ایچون فردی وسیلی حیاطمه ، نه قدر کریله سهم ، بو اوزون زنجیرلرک هانکی نقطه سننده توقف ایتسه م ، کنیدی بر طبیعت ، بر جوهر قارشیننده دکل ، یته مرکب بر حال ، بر شبکه اعراض قارشیننده کوره جکم .

بوغیر معین بر ماضی یه دوغری صیره له نن مختلف حاللردن برینک اوکننده دوروب : « بواصل بنم مبدأ و طبیعت مدر .. بوندن صوکره کی بوتون اعراض بو اساس اطرافنده چیچکله نمه لیدر . » دیعکه حکم اولاجقمی ؟ .. ظن ایتم .. علی العاده بر حالت روحیه نک سببی تعیین ایده مه یین علیل ادراکزه بو هیچ دوغرو اولماز . « هجا » وزنی لسانمک دها اوزاق بر ماضیننده کی وزنی ، عروض وزنی دها یقین بر ماضیننده کی وزنیدر . ساده بونک ایچون غلبه نک هجایه عائد قاله جغنی ادعا ایتک ، یوقاریده کی مثالم مناسبتیه بکا : « سنک شو صوک سنه کی حالک اصل طبیعتکه اویمایور ، اون بش یاشنده کی تمایلرک ابتدا که دها یاقین .. بنابرین اونلره رجوع ایت ! » دیعکه بکزه منم ؟ حتی صانیورم که « قدم » بو نقطه ده بالعکس علیه بر دلیل اوله رق قولانیلابیلر . چونکه یاقین ماضیمک ویردیکی اعتیادلر ، تمایلر برآز بنم استقبالک بولنی ده جیزیور ، دیعکدر .. اسکی حالی

دکشدیرہ جک ، بوکونکی بئلکمی ویرہ جک قدر قوتلی اولان عاملر ، بنی ضروری اولہرق معین بر طریق تعقیبہ سوق ایدہ جک و بویولی فکر و ارادہ مک دلائیہ دکل ، دورمہ دن ، کیزلی کیزلی چالیشان عاملرک سوقیہ دکشدیرہ بیلہ جکم . عروض ادبیاتی جبراً ایچمزہ کیرمش ، کندینہ حرمت ایتدیرمش بر یابانچی اولہرق قبول ایدہرم . فقط بش آلتی عصرلق سلطنتندہ ، لسانک یاتاغنندہ ، بنم قولاغمدہ بر تبدل یایدیغنی دہ البت انکار ایدہم . .

عروض کلہ لڑک ، حرفلرک مسامہ لرینہ نفوذ ایدہرک ، اولرلی خفیف ، آغیر ، اوچوجی یاخود سوروکلہنن ، چرپینان ، نفس آلان ذی حیات حرکتلرہ جانلاندیرہرق ، قلبمزک ضربانلریلہ اولرک روشنی آرہ سندنہ بر آہنک قوراراق برنوع موسیقی وجودہ کتیردی .

حتی صانیورم کہ ، عروض ، تکلم لسانزدہ بیلہ یاشیور . کوزل تورکجہ بی اک کوزل سویلہ یئلر ، اونک ، کلہ لڑک ، جملہ لڑک نسجنہ قویدیغنی کیزلی موسیقی بی بیلمہ یہرک تعقیب ایدیورلر ! کیم تأمین ایدرکہ بواجنبی کلہ سہیدی ، لسان ہیجانمزک ، ندالرک واستفہاملرک ، او وجودی انجق یوقلنی حالندہ تعین ایدیلہ بیلن آہنک مونسی ضایع اولمایہ جق ؛ کلہ لڑک بر ساعتک دقیقہ لر کی دوز بر اطراد ایلہ بر برخی قوغالامایاجقمیدی ؟ . .

اوت ، شمدیکی حالہ عروضدہ بولدیغمن آہنکی « ہجا » وزنیلہ یازلمش شعرلردہ بولامادیغمری . اعتراف ایدرز . معافیہ بوہر شیئدن اول برالفت واعتیاد مسئلہ سیدر . وپک ممکن کہ اونندہ دہ استادلر یتیشین و وجودندن شبہ ایدہ میہ جکمز بر آہنک و موسیقی طوغدون . .

« ہجا » نک موقتینہ یاردیم ایدہ جک دہا باشقہ اسباب دہ وار . مثلاً : بر درلو عروضک . چرجیوہ سنہ صغمایان ، یاخود صیغدیرمق ایچون شوراسنی ، بوراسنی سقطلامق ایجاب ایدن برچوق کلہ لڑک موجوددر . کذلک پارمق حسابی ایلہ شعر یازمق عروض ایلہ یازمغہ نسبت چوق قولایدر . واقعاً قولایلق صنعت کی کیفیتک یانندہ کیتہ ہیچ موقع ویرہ من بر زمیندہ پک او قدر قوتلہ موضوع بحث اولامازسہ دہ ، ہر حالہ بر سیدر .

صوکرہ کمال اہمیتلہ نظردقتہ آلتی ایجاب ایدن بر نقطہ بی دہ اشارت ایتدہ دن کچہ میہ جکز . عروضک اک اوزلاشماز طرفدارلری بیلہ اسکی طنطنہ لی ، طمطراقلی وزنلرہ آرتق تحمل ایدہ میورلر . ذاتاً صوک یاریم عصرک شعرلرینی تاریخ صیرہ سیلہ ترتیبہ قویارسہ ق وزنک کیتدجہ خفیفلشدیکی ، امالہ لڑک ، زحافلرک و دہا برچوق ثقلنلرک تدریجاً آز اولدیغنی کورورز . یالکز بوندن دہ مطلقاً قولاقلر آرتق « ہجا » وزننی ایستیور ، اونک ایچون پارماق حسابنہ رغبت کوندن کونہ آرتیور ، یولندہ بر نتیجہ جیقاریویرمک دہ دوغری اولماز .

ملی وزنندہ مصراعرک مساوی مقداردہ ہجاردن دوغان آہنکنہ مقابل ، یا یالکز بر حرف متحرکدن ویا بر حرف متحرک ایلہ بر حرف ساکندن مرکب ہجالرک معین بر نظام داخلندہ تعاقبندن دوغان عروضک آہنکنندہ بر فضلہ لاق واردرکہ بودہ انکار ایدیلہ من ؛ کذلک بونک طبیعت لسانہ مغایر اولدیغنی دہ قوتلہ ادعا اولونہ ماز . چونکہ بوکونکی طبیعتندہ ہر حالہ آلتی یوز سنہ لک ماضی قریبک دہ تأثیری اولدیغنی محقق . . بناء علیہ بلکہ ہجا موفق اولور . بلکہ دہ شمدیکی پوروزسز ، خفیف و آہنکدار آثارہ مشابہ یکی بر نظم ، عروضک دوشمش موقعنی قوتلندیریر . بونلرہ ہر حالہ زمان جواب ویرہ جک . . .

۶ تشرین ثانی ۱۳۳۲

رشار نوری